

De gemeenteraadsverkiezingen van 8 oktober 2006

Evolutie sinds 1976

Johan ACKAERT

Docent aan de Universiteit Hasselt

Herwig REYNAERT

Docent van de Vakgroep Politieke Wetenschappen, Universiteit Gent

Koenraad De CEUNINCK

Assistent van de Vakgroep Politieke Wetenschappen, Universiteit Gent

Kristof STEYVERS

Doctor-assistent van de Vakgroep Politieke Wetenschappen, Universiteit Gent

Tony VALCKE

Assistent van de Vakgroep Politieke Wetenschappen, Universiteit Gent

ABSTRACT

The results of the 2006 Belgian local elections

The 2006 local elections in Belgium were the first one organised after the transfer of the local authorities competences from the federal to the regional level. This means by consequence that the different regions have as well the competence in designing the institutional framework of local government as the competence of changing electoral rules. The same elections were also the first ones after drastic reforms in the national political landscape (eg., the democratic Flemish nationalist party split in different groups, nearly all the parties changed their name and particularly in the Flemish part of the country, different kinds of alliances between parties emerged).

All over the country, the Christian democrats made progress and the ecologists suffered a declining trend. For the other parties, results depend from one region to another.

In the Flemish part of the country, the socialists and the extreme right wing joined the Christian democrats as winners of the elections. The other parties lost votes. This was particularly the case for the liberals and ecologists (the winners of the 2000 local elections). Liberals are however the winners in the Walloon part of the country, together with again the Christian democrats. In this region, socialists and ecologists were set back. In the

Brussels region, we noticed progress for socialists and Christian democrats and declining figures for liberals and ecologists.

Analyses of political competition, number of groups in local councils and single party majorities point out that the fragmentation of local politics is not growing. The local political landscape seems to be more stable in the Walloons compared with the Flemish region.

De gemeenteraadsverkiezingen van 8 oktober 2006 waren in twee opzichten uniek. Dit bijzonder karakter had deels te maken met wijzigingen in de institutionele context maar ook met veranderingen in het globale politieke landschap. Met betrekking tot de institutionele context moet gewezen worden op de overdracht van de wetgevende bevoegdheid over de lokale besturen aan de drie gewesten. Die overdracht had nogal wat voeten in de aarde. Zij werd al in het politieke Sint-Michielsakkoord van 1992 in het vooruitzicht gesteld maar pas gerealiseerd na het Lambermontakkoord (ondertekend door de toenmalige paarsgroene meerderheid maar mede gesteund door de toenmalige PSC) van oktober 2000.

In 2005 keurde het Vlaams parlement het gemeentedecreet goed. Daarmee kwam er een voorlopig einde aan een proces dat al in de legislatuur 1999-2004 werd ingezet. Naast het gemeentedecreet (het brede organisatiekader vóór de lokale besturen) werkte de Vlaamse regering ook aan een wijziging van de electorale spelregels. Op de finale versie van het Gemeentekiesdecreet bleef het wachten tot 7 juli 2006.¹ In Wallonië keurde het Waals parlement in 2006 de definitieve versie van de 'Code de la démocratie locale' goed. De Brusselse regelgeving bewaarde in grote lijnen de contouren van de Nieuwe Gemeentewet en Gemeentekieswet.²

In de tweede plaats veranderde, zeker aan Vlaamse kant, het politiek landschap na de gemeenteraadsverkiezingen van 2000 aanzienlijk. Niet alleen wijzigden met de parlementsverkiezingen van 2003 en regionale verkiezingen van 2004 landelijk de politieke krachtsverhoudingen aanzienlijk, ook de morfologie van de partijen veranderde vrij ingrijpend. Met uitzondering van de PS en ECOLO gebruikte geen enkele nationale politieke partij de naam waarmee men in 2000 naar de kiezer trok. Daarnaast verdween de Volksunie van de politieke electorale kaart en gingen lokale VU-mandatarissen op in de VLD, CD&V, SPIRIT en N-VA. Ten derde moedigden de hoofdkwartieren van CD&V en SP.A hun lokale afdelingen aan om kartels te sluiten met respectievelijk N-VA en SPIRIT.

1. Decreet van 7 juli 2006 houdende wijziging van de Gemeentekieswet, gecoördineerd op 4 augustus 1932, de wet van 19 oktober 1921 tot regeling van de provincieraadsverkiezingen en de wet van 11 april 1994 tot organisatie van de geautomatiseerde stemming. In: *Belgisch Staatsblad*, 13 juli 2006 (1ste editie).
2. De specifieke effecten van de wijzigingen in het institutioneel kader op het verloop en de uitslag van de gemeenteraadsverkiezingen zijn besproken in: J. ACKAERT, K. DE CEUNINCK, H. REYNAERT, K. STEVYERS, T. VALCKE, Doen (wijzigende) instituties ertoe? De invloed van het gemeente(kies)decreet op de gemeenteraadsverkiezingen van 2006. In: *Res Publica*, 49, (2007), 15-33.

I. Methodologische beperkingen

Vershillende factoren staan een volledig betrouwbare analyse van de gemeenteraadsverkiezingen in de weg. Ten eerste wijzigt de lokale politieke morfologie voortdurend: het aantal deelnemende lijsten aan de gemeenteraadsverkiezingen is geenszins constant.³ De grootste moeilijkheden duiken echter op bij de beoordeling van de lijsten die niet onder een nationaal nummer naar de gunst van de kiezer dingen. Op 8 oktober 2006 dienden zich 1.624 lijsten onder een nationaal nummer aan, of 61,5% van het totaal aantal ingediende lijsten. De nationalisering van de lijsten is nog altijd het grootst in het Vlaamse Gewest met 73,4%. Zowel in Brussel als in Wallonië gaat het om 46,7% nationale lijsten. Het feit dat bijna 40% van de lijsten zich niet onder een nationaal nummer aandienen, hoeft niet meteen te betekenen dat de wortels van deze laatste volledig in zuiver plaatselijke aangelegenheden en verhoudingen kunnen worden teruggevonden. Die problematiek werd vroeger al uitvoerig aangesneden.⁴ Voor de redactie van deze bijdrage werd ernaar gestreefd zoveel mogelijk semi- of pseudo-plaatselijke lijsten onder de betrokken nationale politieke partijen te brengen. Hiertoe deden we een beroep op de lokale berichtgeving verstrekt door de verkiezingswebsite van *VRT-Nieuwsnet* enerzijds en *Het Nieuwblad* anderzijds. De informatie m.b.t. de Waalse gemeenten vindt haar oorsprong in de lokale verkiezingsberichtgeving op de website van de *RTBF* en de krant *Vers L'Avenir*.⁵

II. De resultaten van de gemeenteraadsverkiezingen

A. De evolutie van de stemverzakingen

Tabel I geeft de ontwikkeling weer van de stemverzakingen bij de gemeenteraadsverkiezingen tussen 1976 en 2006 en spreidt tevens de variatie in het electoraal absentisme en het blanco/ongeldig stemmen naar de drie gewesten.⁶

3. Zie hierover: F. WILLE, K. DESCHOUWER, Het beschermde dorp. Nationale tendensen bij gemeenteraadsverkiezingen. In: *Res Publica*, 49, (2007), 1-2.
4. J. ACKAERT, De gemeenteraadsverkiezingen van 9 oktober 1988. In: *Res Publica*, 31, (1989), nr. 3, pp. 360-361.
5. Steunende op de verwijzingen die de vermelde bronnen per 'lokale lijst' naar een nationale partij maakten, groepeerden we de betrokken lijsten onder de nationale partij. De cijfers weergegeven per nationale partij zijn m.a.w. niet alleen berekend op de gevallen waar ze onder een regionaal nummer aan de gemeenteraadsverkiezingen deelnamen.
6. Voor een meer uitgebreide contextuele analyse van het electoraal absentisme en blanco/ongeldig stemmen bij de gemeenteraadsverkiezingen, zie: A.-P. FROGNIER, J. ACKAERT, La participation aux élections communales en Belgique. In: *Les élections communales et leur impact sur la politique Belge* (Actes du 16e Colloque International du Crédit Communal). Brussel, 1994, blz. 559-586. De cijfers die hier worden weergegeven m.b.t. Brussel hebben betrekking op de 19 Brusselse gemeenten en niet op het kiesarrondissement Brussel-Halle-Vilvoorde zoals in de vermelde bron.

Tabel I. Evolutie van de stemverzakingen 1976-2006 (in procenten).

Absenteïsme	1976	1982	1988	1994	2000	2006
Vlaanderen	4,5	4,5	5,0	6,5	6,9	5,6
Wallonie	5,6	6,7	7,2	8,4	9,1	8,2
Brussel	8,8	11,0	14,7	15,4	17,1	13,0
Het Rijk	5,3	5,8	6,5	7,7	8,4	7,0
Blanco/ongeldig	1976	1982	1988	1994	2000	2006
Vlaanderen	3,4	4,4	4,3	4,7	4,1	3,9
Wallonie	3,7	5,2	5,3	5,7	6,9	6,1
Brussel	4,3	5,6	5,6	4,6	5,0	5,1
Het Rijk	3,6	4,8	4,7	5,0	5,1	4,7

Op 8 oktober 2006 begaven 7.163.327 kiezers zich naar de stembus. Dit is een opkomst van 93%, wat vergeleken met 2000 een stijging van 1,4% betekent. Het was overigens de eerste keer na de samenvoeging van gemeenten dat het absentieïsme daalde. Vergeleken met de federale verkiezingen van 2003 bleef 1,7 procent van de kiezers minder thuis. Het electoraal absentieïsme daalde in alle gewesten maar het meest uitgesproken in Brussel. Op het niveau van het Rijk daalde ook het aandeel blanco/ongeldige stemmen licht (- 0,4%). Met 4,7% blijft dit aandeel ook onder het gemiddelde van de jongste federale verkiezingen.⁷ Enkel in Brussel steeg het aandeel blanco/ongeldige kiezers licht.

B. De resultaten in het Vlaamse gewest

1. De evolutie 1976-2006

Tabel II geeft de evolutie weer van de lokale politieke krachtsverhoudingen in de periode 1976-2006 in het Vlaamse gewest.⁸ Kolom 1 (N) staat voor het letterwoord van de partij, kolom 2 (J) voor het jaartal van de gemeenteraadsverkiezingen, kolom 3 (A) voor het aantal gemeenten waar de betrokken partij (of de lijst die er duidelijk affiniteiten mee vertoont) een lijst indiende, kolom 4 (% A) voor het stemmenpercentage in de gemeenten waar de betrokken partij een lijst indiende,

7. Voor de Kamer ging het in 2003 het over 5,3%, voor de Senaat over 5,6%. Voor een meer uitvoerige behandeling van de opkomst bij de gemeenteraadsverkiezingen, zie: ACKAERT, J., REYNAERT, H., VAN AELST, P. Hoe duurzaam is de heraanlegde dorpsstraat? In: *Res Publica*, 49, (2007), 215-217.
8. Voor de gegevens tot en met 1988, zie: ACKAERT, J., De gemeenteraadsverkiezingen van 9 oktober 1988. In: *Res Publica*, (31), 1989, nr. 3, pp. 359-384; Voor 1994, zie: ACKAERT, J., De gemeenteraadsverkiezingen van 9 oktober 1994. In: *Res Publica*, (37), 1995, nr. 3-4, pp. 351-388. ACKAERT, J., *Politiek in mijn gemeente*. Leuven: Davidsfonds, 152 p. Voor de gemeenteraadsverkiezingen van 2000 in Vlaanderen is een beroep gedaan op de cijfers (per gemeente) gepubliceerd in www.vlaanderenkiest.be (van het Vlaams Agentschap Binnenlands Bestuur). Voor de Waalse en Brusselse gemeenten leverde www.elections.belbone.be het cijfermateriaal aan.

kolom 5 (% S) voor het stemmenpercentage berekend op alle geldig uitgebrachte stemmen in het Vlaamse Gewest en kolom 6 (S) voor het aantal behaalde stemmen. De resultaten van 'Lokale lijsten/Kartels' staan voor plaatselijke lijsten die niet onder een nationale politieke partij kunnen worden thuisgebracht. Deze rubriek bevat dus ook kartellijsten. Onder de rubriek Extreem-Links horen PVDA (Partij van de Arbeid, voorheen AMADA) en een beperkt aantal diverse klein-linkse eenheidslijsten thuis.

Tabel II. Gemeenteraadsverkiezingen Vlaanderen 1976-2006.

(N)	(J)	(A)	(%A)	(%S)	(S)
CVP	1976	284	42,8	41,3	1.504.810
	1982	285	37,5	36,6	1.378.353
	1988	284	37,0	35,9	1.396.446
	1994	257	36,4	29,9	1.169.081
	2000	279	30,6	28,9	1.164.297
CD&V	2006	137	37,5	12,5	527.793
CD&V/N-VA	2006	134	29,8	18,2	768.426
SP	1976	260	21,3	19,7	718.740
	1982	267	21,8	20,4	786.682
	1988	264	21,1	19,8	771.988
	1994	226	19,6	16,3	639.015
	2000	220	18,5	14,9	600.661
SP.A	2006	110	19,0	5,3	223.995
SP.A-SPIRIT	2006	64	24,9	9,1	383.965
SP.A-(SPIRIT)-GROEN!	2006	47	21,4	3,7	157.192
VLD	1976	172	16,4	11,9	435.403
	1982	207	16,2	13,2	498.891
	1988	223	17,7	15,0	584.567
	1994	240	20,3	17,7	690.508
	2000	250	24,3	21,0	845.081
VLD-VIVANT	2006	229	19,4	16,5	697.043
VU	1976	179	14,7	11,1	405.631
	1982	186	14,4	11,3	426.694
	1988	173	11,6	8,7	337.439
	1994	109	9,1	4,3	168.674
	2000	128	8,8	5,0	201.772
N-VA	2006	41	7,5	1,0	42.594
AGALEV/GROEN!	1982	78	6,2	2,8	105.803
	1988	150	6,9	4,7	184.339
	1994	161	8,2	5,9	229.640
	2000	191	8,4	6,5	261.835
GROEN!	2006	111	7,0	3,6	153.044
GROEN!-SPIRIT	2006	3	6,9	0,1	2.374
VLAAMS BLOK/BELANG	1982	24	2,5	0,7	26.629
	1988	51	6,1	2,5	95.822
	1994	131	10,3	6,6	259.540
	2000	181	13,4	10,6	425.497
	2006	222	17,1	14,8	625.245

(N)	(J)	(A)	(%A)	(%S)	(S)
<i>EXTREEM LINKS</i>	1976	48	2,5	1,1	39.347
	1982	50	2,0	0,8	31.608
	1988	47	1,4	0,5	21.231
	1994	52	1,0	0,4	15.623
	2000	11	1,3	0,2	9.908
	2006	15	1,5	0,3	13.894
<i>FRANSTALIGE LIJSTEN</i>	1976	4	14,6	0,1	6.496
	1982	8	13,7	0,3	12.429
	1988	4	11,6	0,2	7.653
	1994	13	18,4	0,8	30.870
	2000	14	22,1	1,0	39.859
	2006	17	23,5	1,2	48.625
<i>WOW/AOV</i>	1994	50	2,6	1,0	38.377
<i>ROSSEM</i>	1994	11	0,9	0,2	5.944
<i>VVP</i>	1994	5	0,3	0,0	1.091
<i>VIVANT</i>	2000	30	1,6	0,4	15.100
<i>LOKALE LIJSTEN KARTELS</i>	1976	222	20,5	14,6	530.552
	1982	219	18,6	13,5	510.219
	1988	212	17,4	12,7	496.111
	1994	239	21,0	16,9	661.163
	2000	197	17,3	11,5	462.623
	2006	218	18,8	13,6	571.526

In grote lijnen zijn de socialisten, de christendemocraten en het Vlaams Belang de winnaars van de gemeenteraadsverkiezingen in Vlaanderen. Daarentegen behoren de VLD, Groen! en wat rest van de N-VA tot het verliezende kamp.

Voor het eerst sinds de gemeenteraadsverkiezingen van 1982 gingen socialistische lijsten terug substantieel vooruit, zij het dat die vooruitgang sterk varieerde naar het genre lijst waarmee de socialisten aantraden. De SP.A nam in 110 gemeenten zonder kartelpartner deel aan de gemeenteraadsverkiezingen. In 64 gemeenten trad ze samen met SPIRIT aan en in 47 gemeenten in een verband met GROEN! (al dan niet aangevuld met SPIRIT). Wanneer we het totaal berekenen van deze drie mogelijke formaties, dan behaalden SP.A en aanverwanten circa 22,1% van de stemmen tegenover 18,5% in 2000. Uit tabel II kan afgeleid worden dat de SP.A de beste resultaten behaalde in kartelverband met SPIRIT en de minst goede daar waar de socialisten alleen naar de kiezer trokken. De gegevens over het aantal gemeenten waar winst en verlies werd geleden wijzen in grote lijnen in dezelfde richting. De SP.A-SPIRIT-kartels gingen in 63,8% van de 58 gemeenten waar de SP.A zowel in 2000 als 2006 lijsten indiende, vooruit. Voor de 96 gemeenten waar ze het zonder kartelpartner stelden, ging het over een vooruitgang in juist de helft van de gevallen. Met GROEN! erbij kon slechts in juist een kwart van de 36 gemeenten over succes worden gesproken. Dat de gewogen gemiddelden een beter eindresultaat van de SP.A-GROEN!-lijsten suggereren vloeit voort uit het aantreden van deze lijsten in een aantal centrumsteden (bv.

Hasselt en Genk). De socialistische winst kwam in het algemeen het sterkst tot uiting in een aantal centrumsteden. Vooral de winst in Antwerpen viel op (waar SP.A-SPIRIT de meeste kiezers achter zich kreeg) maar ook in andere centrumsteden (Gent, Leuven, Oostende) en relatief kleinere steden deelden de socialisten in de prijzen. De grootste schade liepen ze daarentegen op in Wervik en Niel (meer dan 10% verlies)

De vooruitgang van het Vlaams Belang hield gelijke tred met deze van de socialisten. In de gemeenten waar het Vlaams Belang lijsten indiende, behaalde ze in 2006 gemiddeld 17,1% van de stemmen tegenover 13,4% in 2000. In de commentaren na de gemeenteraadsverkiezingen is de uitbreiding van het aandeel Vlaams Belang-kiezers op lokaal vlak vaak toegeschreven aan het feit dat die partij in meer gemeenten aantrad (222 tegenover 181). In de 'nieuwe' gemeenten slaagde extreem-rechts er inderdaad in om meteen gemiddeld 11,6% van de kiezers achter zich te krijgen. Maar ook in de 169 gemeenten waar zowel in 2006 als in 2000 Vlaams Belang (toen nog Vlaams Blok) lijsten werden ingediend groeide het aandeel kiezers (gemiddeld van 13,7 naar 18,1%). Ze gingen dan ook in 98,2% van die gemeenten vooruit. Slechts in drie gemeenten leed het Vlaams Belang verlies (Houthalen-Helchteren, Gent en Lochristi). Het Vlaams Belang boekte de grootste winst (meer dan 10%) in de gemeenten Bree, Ninove en Schoten.

Tot de winnaars worden ook de christendemocraten gerekend. In 137 Vlaamse gemeenten trokken ze op zelfstandige basis naar de kiezer en in 134 gemeenten gebeurde dit met de steun van kartelpartner N-VA. Globaal genomen behaalden de christendemocraten (al dan niet in kartelverband) 32,5% van het totaal aantal geldig uitgebrachte stemmen in de 271 gemeenten, wat neerkomt op een winst van bijna 2 procent tegenover 2000. In 61,4% van de 132 gemeenten waar de CD&V alleen naar de kiezer trok boekte ze winst. Daar dreven de christendemocraten hun stemmenaandeel op van 35,9% naar 37,6%. In de 129 gemeenten waar CD&V/N-VA-lijsten waren ingediend won het kartel in 66,7% van de gevallen (vergeleken met de score van de CVP in 2000). Dit kwam neer op een uitbreiding van het stemmenaandeel van 27,7% naar 29,7%. De cijfers suggereren dus dat de winst in kartelverband niet noemenswaardig groter was dan de winst die de christendemocraten 'solo' maakten. Uit de cijfers kan echter ook worden afgeleid dat de christendemocraten in de gemeenten waar ze in het verleden een quasi dominante positie innamen, minder geneigd waren om een alliantie met een kartelpartner aan te gaan.

Overigens, vergeleken met de samengestelde score van enerzijds CVP en anderzijds VU-ID in 2000 verloor het kartel 2%. In juist 14 gemeenten gingen de christendemocraten meer dan 10 procent vooruit. De sterkste vooruitgang is opgetekend in Herne, Houthulst en Diepenbeek (+ 18%). Hierbij dient wel aangestipt dat in het laatstgenoemde geval de vooruitgang vooral het resultaat was van de samensmelting van twee voorheen rivaliserende lijsten van christen-democratische signatuur. In drie gemeenten leed de CD&V meer dan 10% verlies met als grootste uitschieters Opglabbeek en Wortegem-Petegem (meer dan 20% verlies).

Het verlies in de twee laatstgenoemde gemeenten hield echter vooral verband met wijzigingen en dissidenties in de schoot van de plaatselijke kartelpartners. Het CD&V/N-VA-kartel boekte in 15 gemeenten meer dan 10% vooruitgang en gooide de hoogste ogen in Kalmthout (+ 18%). Het zwaarste verlies werd vastgesteld in Wichelen (-24%) en Alveringem (-14%), zij het dat in het laatste geval het referentiepunt een lokale lijst van CVP-signatuur was.

De grootste verliezers van de gemeenteraadsverkiezingen 2006 zijn de liberalen. Hun globaal stemmenaandeel slonk in de gemeenten waar ze lijsten indienden van 24,3% in 2000 naar 19,4% in 2006. Dit laatste resultaat zit overigens onder de score die is opgetekend in 1994 (20,3%). Hierbij dient aangestipt te worden dat de VLD in 20 gemeenten minder met een duidelijke herkenbare liberale lijst naar de kiezer trok vergeleken met 2000. In 77% van de 214 gemeenten waar de VLD (al dan niet samen met kartelpartner Vivant) zowel in 2006 als 2000 lijsten indiende, incasseerden de liberalen verlies. Daar kromp het stemmenaandeel van 23,8% tot 19,8%. In juist 20 gemeenten bedroeg het verlies meer dan 10 pct. met als uitschieter Melle (-33,4%).⁹ In Meeuwen-Gruitrode, Wetteren en Kortemark verloren de liberalen meer dan een vijfde van hun aanhang. Een vooruitgang van meer dan 10% kon slechts in 3 gemeenten worden opgetekend (Lochristi, Kapellen en Zele).

De tweede verliezer is GROEN!. In de gemeenten waar ze deelnamen aan de verkiezingen verloor ze 1,4%. Bij GROEN! valt overigens nog meer dan bij de VLD een afgenomen inzet in de lokale kiesstrijd op. In 2000 namen de ecologisten nog in 191 gemeenten met een eigen lijst deel aan de gemeenteraadsverkiezingen tegenover 128 gemeenten in 2006. In drie vierden van de 99 gemeenten waar zowel in 2000 als in 2006 groene lijsten aantraden, slonk de aanhang van 9% naar 7,1%. Dit verlies was het grootst in de stad Antwerpen (-6,4%). De grootste vooruitgang werd in Zwijndrecht gerealiseerd (+ 9,3%), één van de twee gemeenten waar de groenen een uittrede burgemeester als lijsttrekker hadden.

De N-VA nam in 41 gemeenten op zelfstandige basis deel aan de gemeenteraadsverkiezingen. Gemiddeld haalde ze daar 7,5% van de stemmen (tegenover 8,8% voor VU-ID in 128 gemeenten in 2000). Slechts in 5 van de 24 gemeenten waar in 2006 en 2000 een N-VA-lijst, respectievelijk VU-ID-lijst kandideerde is sprake van vooruitgang. In die 24 gemeenten slonk het stemmenaandeel van de democratische Vlaams-nationalistische lijsten van 14,9% tot 8,3%. In 5 gemeenten betrof het een verlies van meer dan 10 procent. Dit was het meest uitgesproken het geval in Bilzen (-23,8% vergeleken met de lijst Nieuw in 2000)¹⁰ en in Boechout (-23%). Het grootste lichtpunt voor de N-VA was de gemeente Dessel met een terreinwinst van 11,9%.

9. Hier gaat het om een scheuring in de liberale partij waarbij burgemeester de Potter d'Indoye nog wel het label van de VLD voerde, maar bijna alle VLD-leden van het schepencollege met een lokale lijst aan de verkiezingen heeft deelgenomen
10. Ook hier ging het om een scheuring binnen het Vlaams-nationalistische kamp na het vertrek van burgemeester en Vlaams parlements lid Sauwens naar de CD&V.

Tot slot boekten (exclusief) Franstalige lijsten in Vlaams-Brabant 1,5% terreinwinst.¹¹ Extreem-links behaalde 1,5% tegenover 1,3% in 2000. In 218 Vlaamse gemeenten traden diverse lokale lijsten en uiteenlopende kartels aan. Hun aandeel groeide in de gemeenten waar ze opkwamen licht van 17,3% tot 18,8% aan.

2. De spreiding van het stemmenaandeel van de partijen

Gewogen percentages geven slechts een algemeen beeld van de electorale sterkte van de verschillende partijen. Een meer verfijnd beeld wordt verkregen door de behaalde percentages in intervallen (van 10 procent) in te delen en na te gaan wat per partij het aandeel in elk interval is. Dit gebeurt in tabel III.

Tabel III. Vlaanderen. Procentueel aandeel van de grootste formaties per tien procenten interval (verkiezingen 2006).

	CD&V	CD&V/ N-VA	SP.A	SP.A SPIRIT	VLD VIVANT	VLAAMS BELANG	GROEN!	N-VA
< 10			19,1	9,4	9,6	21,6	84,7	70,7
10 - 20	7,3	9	41,8	57,8	42,4	63,5	14,4	24,4
20 - 30	29,2	25,4	26,4	15,6	23,1	13,5		2,4
30 - 40	23,4	38,8	8,2	12,5	18,8	1,4	0,9	
40 - 50	13,9	18,7	2,7	4,7	5,2			
50 - 60	14,6	6	1,8		0,9			2,4
> 60	11,7	2,2						
N =	137	134	110	64	229	222	111	41

Deze tabel blijft het gewicht van de christendemocraten in de gemeenten bevestigen. In geen enkele gemeenten halen ze minder dan 10% van de geldig uitgebrachte stemmen. In een kwart van gemeenten waar de christendemocraten alleen aantraden, verwierven ze meer dan de helft van de stemmen. In dertien gemeenten overschreden ze zelfs de kaap van de 60% en in drie gevallen deze van de 70% (Galmaarden, Herne en Pittem). Met kartelpartner N-VA slaagden de christendemocraten slechts in 8% van de gevallen erin om boven de vijftig procent uit te komen. In twee gemeenten lukte het om de steun van meer dan zestig procent van de kiezers te krijgen en in één geval zelfs meer dan 70 procent (Gooik).

De socialisten slaagden er slechts in twee gevallen in om over de kaap van de vijftig procent te springen. Dit was het geval in Bredene en in Gingelom. Voorts illu-

11. Dit cijfer geeft uiteraard maar een fragmentair beeld van de positie van de Franstaligen in de lokale politiek in Vlaams-Brabant. Voor een meer verfijnde benadering, zie: F. WILLE, K. DESCHOUWER, Tussen kreten en gefluister. Verkiezingen en verfransing in de Vlaamse Rand. In: *Samenleving en Politiek*, 13, (2006), 9, pp. 39-45.

streert tabel III nogmaals dat de socialisten, vergeleken met de christendemocraten, het beter doen met de steun van een kartelpartner.

De liberalen bekoorden in twee gemeenten meer dan de helft van de kiezers (Moerbeke-Waas en Lochristi). De N-VA kon dit in één geval realiseren (Dessel). GROEN! is de partij die het meest onder de lat van 10 procent blijft haperen. Enkel in Zwijndrecht slaagden ze erin om hoge ogen te gooien (33,6%). In ruwweg genomen zes op de tien gevallen verwerft het Vlaams Belang tussen 10 en 20 procent van de stemmen. Toch kan ze in drie gemeenten op de steun van meer dan 30 procent van de kiezers rekenen (Schoten, Antwerpen en Stabroek).

Tabel IV spreidt het stemmenaandeel van de grootste partijen en de lokale lijsten naar het aantal inwoners van de gemeenten. Omwille van de eenvoud en om te kleine celeenheden te vermijden zijn de grote kartels samengebracht onder een noemer.

Tabel IV. Vlaanderen: stemmenaandeel naar inwonertal (verkiezingen 2006).

Inwonertal (* 1.000 inw.)	CD&V/ NVA	SP.A - SPIRIT	VLD VIVANT	VLAAMS BELANG	N-VA	GROEN!	LOKALE LIJSTEN
< 7,5	42,2	21,4	27,6	10,2	8,1		43,6
7,5 < 15	38,1	17,5	23,3	12,8	9,0	7,5	24,7
15 < 22,5	36,9	17,7	21,7	15,1	9,8	8,1	14,3
22,5 < 30	31,2	20,5	22,5	15,5	12,9	6,6	16,7
30 < 37,5	34,0	20,0	17,7	17,1	4,2	5,4	14,7
37,5 +	24,3	29,5	14,7	21,9	4,2	7,1	9,2
Gemiddeld	32,5	22,3	19,4	17,1	7,5	6,9	16,5

Een aantal vaste tradities bleven ook na de gemeenteraadsverkiezingen van 2006 intact. Zo blijven de christendemocraten (en aanverwanten) verhoudingsgewijze het best ingeplant in de kleinere gemeenten, daar waar zich bij de socialisten en eventuele partners net het omgekeerde voordoet. Zowel de christendemocraten als socialisten gaan in alle types van gemeenten vooruit.¹² Bij de socialisten kwam dit het meest spectaculair tot uiting in de grootste steden, maar ook in kleinere gemeenten was er wel degelijk vooruitgang.¹³

Tot op zekere hoogte wordt de VLD meer en meer een afspiegeling van de christen-democratie: relatief sterk ingeplant in kleinere gemeenten, maar van alle traditionele partijen het zwakst in de grotere entiteiten. Het terugplooiën op de kleinere gemeenten (vergeleken met 2000) is een van de meest opvallende trends in de VLD-resultaten. Op hun beurt vertonen de scores van het Vlaams Belang

12. Voor de vergelijking met 2000, zie: J. ACKAERT, *Politiek in mijn gemeente*. O.c., p. 45.

13. Een vroegere analyse van de verkiezingsuitslagen naar verstedelijkingsgraad wees wel uit dat de christen-democraten in de centrumsteden ter plaatse blijven trappelen. Zie: J. ACKAERT, H. REYNAERT, T. VALCKE, *Assepoester en het schoentje? Winnaars en verliezers bij de verkiezingen van 8 oktober*. In: *Samenleving en Politiek*, 13, (2006), 9, p. 13.

sterke gelijkenissen met deze van de socialisten. In de grootste steden en gemeenten vormen ze immers de derde partij. Toch gaat het Vlaams Belang het sterkst vooruit buiten de stad. De Groenen, die in 2000 nog de beste resultaten behaalden in de steden, moeten daar het meest terrein inleveren. Traditioneel vinden de lokale lijsten het meeste houvast in kleinere gemeenten.

3. De zetelverdeling

In tabel V wordt de evolutie van het aantal behaalde zetels per partij weergegeven in de periode 1976-2006.

Tabel V. Evolutie van de zetelverdeling in de Vlaamse gemeenteraden.

	1976	1982	1988	1994	2000	2006
CD&V	3.289	3.022	3.016	2.687	2.529	1.326
CD&V/N-VA						1.336
SP.A	1.018	1.180	1.157	1.011	927	469
SP.A-SPIRIT						354
SP.A-SPIRIT-GROEN!						236
VLD-VIVANT	694	812	1.009	1.350	1.712	1.241
VU/N-VA	539	647	514	267	313	60
GROEN!		77	129	207	256	116
VLAAMS BELANG		2	23	199	442	782
EXTREEM LINKS	1	3	3	1	2	7
WOW/AOV				3		
FRANSTALIGEN	12	20	11	62	102	113
VIVANT					1	
LOKAAL/DIVERS	1.408	1.331	1.244	1.415	984	1.307
TOTAAL	6.961	7.094	7.106	7.202	7.268	7.347

Samen bezitten CD&V en CD&V/N-VA thans 2.662 of 36% van de Vlaamse gemeenteraadszetels, waar neerkomt op een stijging van bijna twee procent. Dit overwicht komt nog meer tot uiting bij het overlopen van de aantallen absolute meerderheden die uit de stembus rolden. Christendemocraten, al dan niet aangevuld met de kartelpartner, kunnen in principe in 73 gemeenten zonder coalitiepartner de gemeente besturen (twee meer dan in 2000). De N-VA (zonder kartelpartner) beschikt thans over 60 gemeenteraadsleden en zetelt als dusdanig nog in 22 gemeenteraden. In één ervan leveren ze wel de homogene meerderheid (Desel). De drie grote types van socialistische lijsten nemen samen 1.059 of 14,4% van de zetels in en groeien daarmee licht tegenover 2000. In het totaal beschikken ze over 4 absolute meerderheden, een verlies van één tegenover 2000. Toch leveren de liberalen met 1.241 nog altijd meer gemeenteraadsleden dan de socialisten en aanverwanten. Bijna 17 procent van de gemeenteraadsleden is van liberale signatuur. Niettemin kromp hun aandeel met bijna 7 procent. Vooral de terugval van het aandeel absolute meerderheden spreekt boekdelen: van 21 in 2000 tot 5 in

2006. Een allicht nog meer spectaculaire terugval wordt waargenomen bij GROEN!: zij moeten meer dan de helft van hun gemeenteraadsleden inleveren. Slechts in 70 gemeenten treden ze nog als onafhankelijke fractie op tegenover 140 na de gemeenteraadsverkiezingen van 2000.¹⁴ Het omgekeerde doet zich voor bij het Vlaams Belang. Op één verkiezing tijd neemt het aantal raadsleden met meer dan 50 procent toe tot 782. Vandaag behoort nagenoeg 10 procent van de Vlaamse gemeenteraadsleden tot het Vlaams Belang. Extreem-rechts beschikt zodoende over een vertegenwoordiging in 214 van de 308 Vlaamse gemeenten, tegenover 154 na de gemeenteraadsverkiezingen van 2000.

4. De situatie in de provinciehoofdplaatsen

Allicht zijn de gemeenteraadsverkiezingen in Antwerpen de drukst becommentarieerde geweest. Daar slaagde de SP.A-SPIRIT-lijst, na een "presidentiële campagne" van burgemeester Patrick Janssens, erin om terug de grootste partij te worden. De socialisten sprongen van 19,5% naar 35,3%. Het Vlaams Belang (aangevoerd door Filip Dewinter en gesteund door gewezen VLD-senator Hugo Coveliers) klom met een half procentje winst tot 33,5% maar diende de eerste plaats in de Antwerpse politiek af te staan. De socialistische winst stond in schril contrast tot het verlies van nagenoeg alle overige meerderheidspartijen. Zo verloor de VLD, aangevoerd door aftredend schepen Ludo Van Campenhout, meer dan de helft van de aanhang van 2000 en viel ze terug op 9,7%. De groene lijst, getrokken door Freya Piryngs, onderging hetzelfde lot en eindigde op 4,7%. Enkel het CD&V/N-VA-kartel slaagde er enigszins in met een score van 11,2% om stand te houden vergeleken met de CVP-uitslag van 2000.

In Gent won het zittende bestuur. Hoewel de socialisten niet meer konden uitpakken met aftredend burgemeester Frank Beke slaagde Daniël Termont (met vice-premier Freya Van den Bossche als lijstduwer) erin om dit verlies te compenseren en zijn lijst naar een overwinning te leiden. De SP.A-SPIRIT-lijst haalde 31,6% van de stemmen wat neerkomt op een winst van ruim 6 procent tegenover 2000. De scores van de andere partijen staan haaks op de algemene Vlaamse trend. Zo hield de liberale coalitiepartner, aangevoerd door schepen Sas Van Rouveroy (en met premier Verhofstadt in haar rangen) met 21% stand. Ook in tegenstelling tot de rest van Vlaanderen slaagde GROEN! (geleid door nationaal voorzitter Vera Dua) erin om bijna drie procent vooruit te gaan en 12,1% te halen. Het uitzonderlijk karakter van de Gentse verkiezingsuitslagen kan ook afgeleid worden uit de scores van christendemocraten en Vlaams Belang. Beide formaties leden, tegen de algemene trend in, verlies. De CD&V/N-VA-lijst, geleid door de relatief onbekende Filip Van Laecke, leverde 2 procent in en hield bijgevolg nog 15,8% over. Het

14. We beschikken nog niet over cijfers van het aantal GROEN!-gemeenteraadsleden voor de gemeenten waar ze in kartelverband naar de kiezer trokken. Het is dus niet onmogelijk dat de achteruitgang in realiteit minder sterk is dan deze cijfers laten vermoeden.

Vlaams Belang, met Francis Van den Eynde verloor ca. 1,5% maar blijft met 18% de derde partij in de Gentse gemeenteraad.

Ook in Brugge viel het zittende bestuur in de prijzen. De christendemocraten, aangevoerd door burgemeester Patrick Moenaert wonnen bijna 3 procent en slo-ten de verkiezingen af met 38,9%. Coalitiepartner SP.A-SPIRIT waarvan de lijst werd aangevoerd door de relatief onbekende Frank Vandevoorde maar gesteund door federaal minister Renaat Landuyt, won een klein procent en eindigde op 24,3%. Voortaan is het Vlaams Belang (met nationaal voorzitter Frank Vanhecke als lijsttrekker) in Brugge de derde partij. Na een winst van bijna 6 procent behaalde het Vlaams Belang 16,2%, bijna 5% meer dan de VLD. De VLD-lijst zelf, aangevoerd door Mercedes Van Volcem, diende ruim 5 procent in te leveren. Groen verloor ongeveer 2 procent en strandde op 6,5%.

De lijst Pro Hasselt was bij de gemeenteraadsverkiezingen van 2006 de voortzet-ting van het kartel van socialisten en groenen dat onder de naam SP.A in 2000 naar de kiezer trok en toen de absolute meerderheid behaalde. In 2006 kreeg dit kartel versterking van SPIRIT maar kon het niet meer terugvallen op Steve Ste-vaert als lijsttrekker. In de loop van de zittingsperiode 2001-2006 nam Herman Reynders overigens het burgemeesterschap van Stevaert over. Naar de gemeente-raadsverkiezingen in Hasselt werd ook met meer dan gewone aandacht uitgeke-ken omdat de stad tijdens de voorbije zittingsperiode werd bestuurd door een zgn. afspiegelingscollege van alle partijen met uitzondering van het Vlaams Bel-ang. Ondanks het vertrek van Stevaert kon het kartel vrij goed stand houden. Het verloor weliswaar 3 procent maar behield met 48,3% toch de absolute zetel-meerderheid. Winst was er ook voor coalitiepartner CD&V/N-VA die, aange-voerd door Ivo Belet, ruim drie procent vooruitging en afklokte op 24,7%. De der-de coalitiepartner, met name de VLD, was minder fortuinlijk. Getrokken door Hilde Vautmans diende deze lijst 2% in te leveren om te eindigen op 12,5% Het Vlaams Belang won met lijsttrekker Katleen Martens als enige oppositiepartij ruim 6% waardoor ze in totaal 13,9% van de Hasseltse kiezers achter zich kreeg.

In Leuven wonnen beide meerderheidspartijen, zijnde SP.A-SPIRIT en CD&V/ N-VA. De socialistische lijst ging, aangevoerd door burgemeester Louis Tobback, ruim 6 procent vooruit en haalde bijgevolg 38,1% van de geldig uitgebrachte stemmen. Coalitiepartner CD&V/N-VA deelde dank zij een winst van bijna 4 procent mee in de prijzen. De christendemocraten, geleid door schepen Carl Devlies, blijven dan ook in Leuven met 26,7% de tweede partij. Van de oppositiepar-tijen slaagde enkel het Vlaams Belang (getrokken door Hagen Goyvaerts) erin om vooruitgang te boeken (+ 4,1 pct). Met een score van 11,6 pct. is het Vlaams Belang thans de derde partij geworden in Leuven. Lijsttrekster Fatiha Dahmani van de groene lijst moest tegen een verlies van ruim 2,5% aankijken. Met een eindresultaat van 11,3 procent gaat GROEN! in de pikorde van de Leuvense poli-tiek wel VLD-VIVANT met een tiende van een procent vooraf. VLD-Lijsttrekster Patricia Ceysens slaagde er immers niet in om een verlies van ruim zeven procent af te wenden.

C. De resultaten in het Waalse gewest

1. De evolutie 1976-2006

Tabel VI geeft de electorale evolutie weer in de Waalse gemeenten over de periode 1976-2006. Daarbij werd dezelfde indeling gebruikt als in Tabel II.

Tabel VI. Gemeenteraadsverkiezingen Wallonië 1976-2006.

(N)	(J)	(A)	(%A)	(%S)	(S)
<i>PS</i>	1976	196	41,8	37,1	719.445
	1982	200	41,3	33,7	648.281
	1988	201	43,3	38,9	754.200
	1994	204	37,8	34,5	669.192
	2000	197	38,5	34,2	685.637
	2006	139	35,7	20,0	467.192
<i>CDH</i>	1976	175	28,3	22,4	433.668
	1982	159	27,8	18,2	349.801
	1988	157	27,8	20,8	403.734
	1994	193	27,3	23,7	459.804
	2000	187	22,5	19,3	386.728
	2006	126	26,3	15,6	331.984
<i>MR</i>	1976	107	16,8	10,5	203.607
	1982	121	22,2	13,0	251.071
	1988	120	21,9	14,5	281.247
	1994	163	21,1	17,1	331.682
	2000	174	23,7	19,8	395.866
	2006	126	22,8	13,6	288.586
<i>ECOLO</i>	1976	2	2,1	0,1	2.346
	1982	75	7,2	3,8	73.641
	1988	85	8,5	5,0	97.657
	1994	133	8,5	6,5	125.951
	2000	186	12,1	10,6	212.683
	2006	135	10,6	6,8	143.578
<i>CDH-MR</i>	1976	48	41,9	5,0	96.540
	1982	57	41,6	9,6	185.184
	1988	59	42,3	7,1	138.264
	1994	52	47,2	5,7	110.656
	2000	48	46,3	4,4	87.215
	2006	24	47,2	2,4	51.556
<i>PS-MR</i>	2006	5	47,1	0,4	9.056
<i>PS-ECOLO</i>	2006	6	18,8	0,4	8.233
<i>Rassemblement Wallon</i>	1976	49	10,9	5,0	96.043
	1982	17	5,8	1,1	21.159
	1988	9	1,5	0,2	4.210
	1994	2	4,2	0,0	769
<i>DIVERS</i>	1976	1	1,3	0,0	430
<i>WAALS</i>	1982	16	1,9	0,4	8.335
	1988	1	7,1	0,0	448
	2000				

(N)	(J)	(A)	(%A)	(%S)	(S)
<i>Partei der Deutschsprachigen Belgier</i>	1976	2	40,5	0,3	6.589
	1982	2	29,4	0,2	4.511
	1988	2	17,7	0,2	2.918
<i>EXTREEM LINKS</i>	1976	76	7,0	4,2	81.885
	1982	51	5,5	2,5	47.574
	1988	38	3,7	1,5	28.423
	1994	39	2,3	1,0	19.590
	2000	18	4,1	0,4	7.878
	2006	15	2,8	0,5	11.163
<i>EXTREEM RECHTS</i>	1982	3	1,4	0,1	2.506
	1988	8	1,9	0,3	6.057
	1994	45	7,9	3,1	59.670
	2000	22	4,1	1,1	22.669
	2006	24	8,1	2,0	42.345
<i>VIVANT</i>	2000	24	2,2	0,6	11.590
<i>LOKALE LIJSTEN</i>	1976	168	27,6	16,2	312.142
<i>KARTELS</i>	1988	161	23,5	11,5	222.711
	1994	163	13,5	9,4	182.848
	2000	135	17,0	9,4	188.516
	2006	165	18,8	12,9	274.502

Het is zeer moeilijk om op basis van deze tabel eenduidige conclusies te trekken: het was bij de gemeenteraadsverkiezingen van 2006 veel moeilijker om lijsten te groeperen onder een nationale politieke partij. Tabel VI toont aan dat zelfs de grootste politieke partij in Wallonie in 2006 in aanzienlijk minder gemeenten met een duidelijk herkenbare lijst naar de kiezer trok dan in 2000.

De PS blijft onmiskenbaar de grootste partij in Wallonië, maar leed toch verlies. In de gemeenten waar de PS lijsten indiende (of steunde), haalde ze 35,7% van de stemmen binnen. In 2000 ging het nog om 38,5 pct. De PS kwam in 125 gemeenten zowel in 2000 als in 2006 met een duidelijk herkenbare lijst op. Daar daalde het procentueel kiescijfer van 39,8% naar 36,2%. Dit was het gevolg van verlies in 72 gemeenten en winst in 53 gevallen. De PS verloor in 12 gemeenten meer dan 10% achterban van 2000, met als absolute uitschieter Anderlues (-30,1%). Daarentegen won de PS wel in 10 gemeenten meer dan 10 procent, met als koploper Hensies (+ 25,9%).

De tweede grootste verliezer in Wallonië was ECOLO, de grote winnaar van de gemeenteraadsverkiezingen van 2000. De Franstalige groenen namen niet alleen in minder gemeenten deel aan de stembusslag, ook hun aandeel in het totaal van de geldig uitgebrachte stemmen kromp. In de gemeenten waar ze zowel in 2006 als in 2000 deelnamen aan de verkiezingen daalde hun aandeel van 12,2% naar 10,7%. Dit stemde overeen met een verlies in 82 gemeenten en een vooruitgang in 45 gevallen. De achteruitgang van ECOLO kwam het meest dramatisch tot uiting in de gemeente Colfontaine, waar de groenen bijna 20% terugvielen. De meeste winst boekten ze daarentegen in Vielsalm (+ 6,5%).

Tot het winnende kamp behoort ondanks de gegevens in tabel VI de MR. In de gemeenten die een vergelijking toestonden steeg het stemmenaandeel van de Franstalige liberalen van 24,2 tot 26 procent. Dit vloeide voort uit een stemmenwinst in 55 gemeenten en een verlies in 51 entiteiten. De MR boekte de meest spectaculaire winst in Dinant (+ 36,4%). Daarnaast gingen de liberalen in nog eens 11 gemeenten meer dan 10% vooruit. In vijf gemeenten ging de MR meer dan 10% achteruit, zij het dat het dan vooral om gemeenten ging waar de liberalen in 2000 onder een 'lokale vlag' aan de gemeenteraadsverkiezingen deelnamen (bv. Honnelles).

De christendemocraten van de CDH namen in 110 gemeenten zowel in 2006 als in 2000 deel aan de verkiezingen. Hoewel ze slechts in 53 van deze gemeenten vooruitgang boekten, steeg hun aandeel stemmen van 21,9 naar 22,3%. In 9 gemeenten gingen de christendemocraten meer dan 10 pct. vooruit. Hierbij dient wel aangegeven te worden dat de hoogste score vooral werd opgetekend in die gemeenten waar de CDH onder een lokale naam aan de verkiezingen deelnam (bv. Ath, + 13,6%). Toch verloor de CDH in 12 gemeenten meer dan 10%. De zwaarste nederlaag leden ze in Merbes-le-Château (- 28,8%) waar de christendemocraten echter wel voor het eerst onder het nationaal nummer deelnamen aan de gemeenteraadsverkiezingen.

Extreem-rechtse lijsten waren in 24 gemeenten ingediend (doorgaans onder het letterwoord FN of een variant ervan). In die gemeenten kwam extreem-rechts uit op een score van 8,1 procent. In de negen gemeenten waar ze zowel in 2006 als in 2000 deelnamen aan de gemeenteraadsverkiezingen ging het wel over een vooruitgang van 4,2 naar 9,3 procent. Koplopers hierbij waren Bergen, Charleroi en La Louvière (de gemeente waar extreem-rechts in 1994 hoge ogen gooide, maar een spectaculaire terugval onderging in 2000).

Een van de kenmerken van de Waalse lokale politiek is het relatief frequent voorkomen van christendemocratische/liberale kartellijsten die gericht zijn tegen de grootste partij: de PS. In 2006 ging het over 24 gemeenten, waar deze kartels 47,2% van de stemmen behaalden. De lokale lijsten en uiteenlopende kartels behaalden in de gemeenten waar ze zijn ingediend gemiddeld 18,8 procent. Extreem-links kwam als dusdanig in minder gemeenten op en is finaal goed voor een half procent van alle geldige stemmen uitgebracht bij de gemeenteraadsverkiezingen in Wallonië.

2. De spreiding van het stemmenaandeel van de partijen

De spreiding van de Waalse partijen in een tienprocentinterval wordt in tabel VII weergegeven.

Deze tabel illustreert nogmaals het gewicht van de PS in de Waalse gemeenten. In bijna 1 op 5 gemeenten, waar de PS meestreed in de stembusslag, kreeg ze de helft of meer van het kiezerskorps achter zich. Geen enkele andere partij benadert

dit percentage. In twee gevallen wipten de socialisten zelfs over de 70% met als sterkste score Etalle (75,7%). De Franstalige liberalen bekoorden in juist 19 gemeenten meer dan de helft van de kiezers. In zeven gevallen kwam men boven de kaap van de 60% en in twee gemeenten boven de 70% (Aubel en Somme-Leuze, zij het dat het hier ging om kartellijsten tussen de MR en een lokale partner). De christendemocraten kregen de steun van de meerderheid van de kiezers in 12 gemeenten. In Erquellinnes ging het zelfs over 65,9% en in Attert over 70,1% maar ook hier betrof het kartels met een andere lokale lijst. ECOLO bleef in de helft van de gevallen onder de 10%. Wel slaagde men er in 5 gevallen in om de kaap van de 20% te overschrijden, waaronder Namen.

Tabel VII. Wallonië. Procentueel aandeel van de grootste formaties per tien procenten interval (verkiezingen 2006).

	PS	MR	CDH	ECOLO
< 10	5,8	3,2	5,6	52,6
10 - 20	15,1	31,0	35,7	43,7
20 - 30	20,9	28,6	23,8	3,7
30 - 40	20,9	16,7	16,7	
40 - 50	18,0	5,6	8,7	
50 - 60	13,7	7,9	7,9	
> 60	5,8	7,1	1,6	
N =	139	126	126	135

Tabel VIII spreidt het stemmenaandeel van de grootste partijen en de lokale lijsten naar het aantal inwoners van de gemeenten.

Tabel VIII. Wallonië: stemmenaandeel naar inwonertal (verkiezingen 2006).

Inwonertal (* 1.000 inw.)	PS	MR	CDH	ECOLO	Lokale lijsten
< 7.5	34,6	28,2	30,1	11,4	49,2
7.5 < 15	33,0	33,2	24,0	9,9	23,5
15 < 22.5	39,9	20,3	25,8	9,7	20,9
22.5 < 30	34,7	28,7	18,9	11,8	9,2
30 < 37.5	29,2	33,4	21,8	10,4	6,7
37.5 +	38,5	20,2	18,1	11,2	2,1
Gemiddeld	35,7	26,3	22,8	10,6	18,8

Misschien is het meest opmerkelijke gegeven dat de resultaten van de PS minder sterk variëren met het inwonertal dan dat het geval is bij de SP.A. Tot in 2000 gold die relatie ook in vrij hoge mate voor de Waalse socialisten. Een vergelijking met de cijfers van 2000 leert dat het socialistische verlies zich vooral in de grotere

Waalse steden en gemeenten situeert.¹⁵ Voor de liberalen geldt juist het omgekeerde: hoewel ze verhoudingsgewijze minder sterk ingeplant zijn in de grotere steden en gemeenten gaan ze daar wel duidelijk vooruit, in de mate zelfs dat het vroegere lineaire (negatieve) verband tussen inwonertal en stempercentage minder aanwijsbaar is geworden. Dit negatieve verband geldt in grote lijnen nog wel voor de christendemocraten (tot op zekere hoogte vrij vergelijkbaar met de Vlaamse zusterpartij). Wel valt het op dat vergeleken met 2000 de christendemocraten vooral in de allerkleinste gemeenten stemmen verloren. Tot slot geeft tabel VIII aan dat de uitslagen van ECOLO weinig variatie vertonen al naargelang van het inwonertal en de lokale lijsten vooral een fenomeen zijn in de relatief kleinere gemeenten.

3. De zetelverdeling

In tabel IX wordt de evolutie van het aantal behaalde zetels per partij weergegeven in de periode 1976-2006.

Tabel IX. Evolutie van de zetelverdeling in de Waalse gemeenteraden.

	1976	1982	1988	1994	2000	2006
PS	1.666	1.691	1.783	1.635	1.639	1.543
CDH	1.222	1.079	1.097	1.311	1.082	894
MR	467	640	651	857	1007	1009
RW	90	16	7	1		
ECOLO		47	82	144	342	251
CDH-MR	366	523	496	462	397	258
PS-MR						41
PS-ECOLO						23
UDRT		5				
EXTREEM LINKS	67	44	15	7	2	7
EXTREEM RECHTS				28	6	28
PDB	19	14	4			
DIVERS WAALS		2				
VIVANT					3	
LOKAAL/DIVERS	1.001	911	835	434	666	1156
TOTAAL	4.898	4.972	4.970	4.879	5.144	5.210

Van de drie traditionele partijen lijkt enkel de MR licht zetels bij te winnen. Hierbij moet evenwel opnieuw rekening worden gehouden met het gegeven dat de grootste partijen veel minder als nationale partij herkenbaar deelnamen aan de gemeenteraadsverkiezingen. Verder geeft deze tabel duidelijk aan dat inzake behaalde zetels ook ECOLO tot de grote verliezers behoort. Hoewel klein in aantal, herstelt extreem-rechts zich in Wallonië tot op het niveau van 1994.

15. Voor de vergelijking met 2000, zie: J. ACKAERT, *Politiek in mijn gemeente*, p. 51.

Een andere indicator van de positie van de verschillende partijen is het aantal homogene meerderheden. Na de gemeenteraadsverkiezingen van 2006 kwam de PS uit op 56 homogene meerderheden (drie minder dan in 2000). Hieruit kan afgeleid worden dat het stemmenverlies van de PS niet noodzakelijkerwijze haar machtspositie in heel wat Waalse gemeenten aantast. In 28 Waalse gemeenten kan de MR zonder coalitiepartner besturen, dat zijn er tien meer dan in 2000. De CDH beschikt over 17 meerderheden (-8). Voorts suggereert tabel IX dat lokale lijsten op sterke zetelwinst konden rekenen. Hierbij mag echter niet uit het oog worden verloren dat het zeer vaak om uiteenlopende kartels gaat tussen afdelingen van nationale partijen.

4. De situatie in de provinciehoofdplaatsen

In de Waalse hoofdstad Namen verloren beide coalitiepartners. Vooral de in diskrediet gebrachte PS, aangevoerd door burgemeester Bernard Anselme, verloor 7,4% van het kiezerskorps en viel terug tot 28,5%. Coalitiepartner MR beperkte het verlies tot 1,8 procent maar kwam toch onder twintig procent uit (18,3%). De twee oppositiepartijen profiteerden van dit verlies. ECOLO won tegen de algemene trend in ruim 3,2 procent en overschreed de kaap van 20 procent (20,6%). De CDH ging zelfs 4,4% vooruit en scoorde juist 26%.

Luik werd tot aan de vooravond van de gemeenteraadsverkiezingen bestuurd door een coalitie PS-CDH. Van de beide coalitiepartners slaagde enkel de PS met burgemeester Willy Demeyer erin om (tegen de algemene trend in) vooruitgang te boeken. Met een winst van 3,1% kwamen de socialisten uit op een eindresultaat van (afgerond) 38%. De christendemocraten verloren 3,1% en hielden er 14,4% over. Tot het winnende kamp behoren in Luik ook de liberalen. Gesteund door federaal vice-premier Didier Reynders klommen ze 4,8% tot 26,1%. De tweede grootste oppositiepartij, ECOLO, verloor daarentegen 3,2% en strandde op 12,2 procent. Het extreem-rechtse Front National won 1% en komt met 4,2% na een onderbreking van zes jaar terug in de Luikse gemeenteraad.

In Nijvel verdrong de MR, geleid door eerste schepen Pierre Huart na een winst van bijna 4% en een totaalscore van 36,7% coalitiepartner PS van de eerste plaats, dit ondanks een winst van de socialisten zelf (die naar de kiezer trokken met een burgemeesterslijst geleid door Maurice Dehu) van 1,4 procent die hen op 35,8% bracht. De CDH zelf bleef met 15,3% nagenoeg ter plaatse (- 0,4%). De grootste verliezer in Nijvel was Ecolo (-3%) waardoor de groenen terugvielen tot 10,8%.

Ook in Aarlen wonnen de twee coalitiepartner PS en CDH de gemeenteraadsverkiezingen. Na een vooruitgang van 10,3% bekleden de christendemocraten van eerste schepen Raymond Biren met 40,1% van de stemmen de eerste plaats. De socialisten van burgemeester Guy Larcier gingen weliswaar 4,2 procent vooruit, maar dienden genoeg te nemen met de tweede plaats (30,4%). Beide oppositiepartijen, ECOLO en MR vormden het verliezende kamp. Ecolo verloor 3,4% en

doek meteen onder de kaap van de 10% (9,5%). De MR verloor zelfs 5,3% en hield nog 20,1% van het electoraat over.

Aan de vooravond van de gemeenteraadsverkiezingen is, na een aantal lokale schandalen met sterke PS-betrokkenheid, vooral uitgekeken naar de stembusslag in Henegouwen. In Bergen zelf verloor de PS, aangevoerd door nationaal voorzitter en burgemeester Elio Di Rupo 9,8% van de kiezers. Wel behield de PS met 51,5% van de stemmen een ruimere meerderheid. Coalitiepartner MR won 1,4% en klom tot 16,5%. Noch de christendemocraten, noch ECOLO slaagden erin om op grote schaal van het socialistisch debacle te profiteren. ECOLO verloor 1,2% en hield nog 8,7% van de kiezers over. De christendemocraten wonnen een kleine 1,4% en nestelen zich op 11,7%. De grootste winnaar in Bergen was evenwel het extreem-rechtse Front National dat zich meteen op 8,4% hees en 3 zetels veroverde in de gemeenteraad.

In Henegouwen waren de meeste ogen echter gericht op de stembusslag in de grootste Waalse stad, Charleroi. De schandaalsfeer werd in het voorjaar ingeleid door onthullingen over laakbare praktijken in sociale huisvestingmaatschappijen waarbij vooral de PS met de vinger werd gewezen – wat de Waalse minister-president Van Cauwenberghe tot opstappen dwong. Die onthullingen lieten overduidelijk hun sporen na in de verkiezingsuitslag. De PS, aangevoerd door burgemeester Jacques Van Gompel, verloor niet alleen 12,9% maar kon met een stempercentage van 38,4% ook niet langer haar homogene meerderheid bewaren. De winst ging in Charleroi vooral naar de MR van Olivier Chastel, die in het voorjaar de laakbare praktijken voor het eerst aanloeg. De MR won 8,5% en hees zich tot op 24,6%. De winst voor de christendemocraten was daarentegen eerder bescheiden (+ 1,8%) waardoor ze eindigden op 11,4%. Winst was er ook voor het extreem-rechtse Front National (+ 2,6%). Met 9,5 procent van de stemmen beschikt het FN thans over 4 zetels in de gemeenteraad (+ 1).¹⁶ ECOLO was in Charleroi de tweede verliezer. De groenen verloren 3,3% en kunnen nog amper op de steun van 8,1% van het kiezerskorps rekenen.

D. De resultaten in het Brusselse gewest

1. De evolutie 1976-2006

Tabel X geeft de electorale evolutie weer in de 19 Brusselse gemeenten over de periode 1976-2006.

16. In Charleroi trad ook een concurrerende lijst FNationale aan, die 2,7 procent van de stemmen behaalde, maar geen zetels.

Tabel X. Gemeenteraadsverkiezingen Brussel 1976-2006.

(N)	(J)	(A)	(%A)	(%S)	(S)
CD&V	1976	4	9,0	2,1	12.418
	1982	5	6,8	1,8	9.635
	1988	3	7,3	1,2	5.809
	1994	4	6,0	1,3	5.573
CDH	1976	14	11,6	8,7	52.078
	1982	13	10,6	7,6	39.394
	1988	13	12,6	9,1	43.174
	1994	13	11,4	8,3	36.444
	2000	10	9,2	5,0	21.920
	2006	12	16,5	10,2	49.523
CD&V - CDH	1976	5	24,7	6,1	36.678
	1982	3	24,0	4,5	23.607
	1988	3	29,0	5,5	26.211
	1994	3	27,4	3,0	13.236
	2000	6	14,1	4,8	21.077
	2006	2	38,1	1,9	9.154
SP	1982	5	3,9	1,3	6.646
	1988	2	5,0	0,9	4.165
	1994	1	5,6	0,5	2.232
SP.A-SPIRIT-GROEN	2006	2	6,2	1,1	5.466
PS	1976	15	17,7	14,1	84.573
	1982	15	12,0	9,9	51.514
	1988	11	15,5	9,5	45.321
	1994	15	13,4	10,6	46.315
	2000	13	19,3	13,9	60.973
	2006	13	24,1	18,0	87.920
SPA-PS	1976	4	33,5	6,8	52.078
	1982	3	33,4	5,4	39.394
	1988	6	27,7	9,8	43.174
	1994	3	30,3	6,0	26.249
	2000	5	21,6	5,4	23.816
	2006	3	34,6	2,7	13.309
VLD	1976	1	7,2	0,1	737
	1982	3	3,4	0,9	4.811
	1988	1	5,2	0,6	3.03
	1994	3	2,8	0,5	2.191
	2000	1	1,7	0,1	365
	2006	5	3,0	1,1	5.259
MR	1976	11	13,0	7,7	45.969
	1982	15	18,9	16,4	85.303
	1988	13	25,6	16,2	76.988
	1994	13	22,1	15,4	67.222
	2000	5	36,4	8,3	36.084
	2006	12	30,6	20,6	100.340
PL-LP	1976	8	16,7	7,4	44.327

(N)	(J)	(A)	(%A)	(%S)	(S)
<i>MR-VLD</i>	1976	2	10,0	0,8	4.907
	1982	2	19,1	0,9	4.433
	1988	3	30,2	5,2	24.690
	1994	4	19,3	3,4	14.877
	2000	1	19,0	0,7	3.136
	2006	1	15,3	0,7	3.643
<i>VU</i>	1976	1	8,4	0,4	2.319
	1982	5	4,1	1,6	8.269
	1988	4	2,9	0,9	4.232
	1994	5	1,6	0,7	3.228
	2000	5	2,5	0,9	3.788
<i>N-VA</i>	2006	1	0,6	0,0	152
<i>DIVERSE VLAAME LIJSTEN</i>	1976	18	7,7	7,3	43.903
	1982	12	6,4	3,2	16.733
	1988	13	6,2	4,0	19.164
	1994	9	5,5	1,9	8.327
	2000	6	4,2	1,5	6.564
<i>ECOLO</i>	1982	16	6,6	6,1	31.644
	1988	18	8,0	7,7	36.636
	1994	19	8,6	8,6	37.638
	2000	19	18,0	18,0	78.848
	2006	18	13,2	12,5	61.011
<i>AGALEV</i>	2000	1	3,3	0,4	1.766
<i>FDF</i>	1976	19	33,7	33,7	202.194
	1982	19	28,2	28,2	146.837
	1988	16	17,6	14,1	67.231
	1994	17	15,1	13,2	57.754
	2000	8	13,8	4,1	17.940
	2006	5	21,5	3,2	15.634
<i>UDRT</i>	1982	17	4,6	3,9	20.531
	2000				
<i>EXTREEM LINKS</i>	1976	15	2,8	2,5	15.110
	1982	12	1,3	1,0	5.136
	1988	15	0,9	0,8	3.702
	1994	16	0,7	0,6	2.814
	2000	12	0,9	0,6	2.616
	2006	4	1,3	0,5	2.224
<i>EXTREEM RECHTS</i>	1976	1	0,3	0,0	147
	1982	7	1,5	0,5	2.682
	1988	8	2,8	1,4	6.756
	1994	17	9,1	8,6	37.374
	2000	13	4,2	3,5	15.349
	2006	8	3,0	1,8	8.700
<i>VLAAMS BLOK/BELANG</i>	1982	2	1,8	0,2	798
	1988	7	1,9	0,9	4.150
	1994	11	3,2	2,3	10.130
	2000	12	5,3	3,5	15.111
	2006	12	6,1	4,0	19.456

(N)	(J)	(A)	(%A)	(%S)	(S)
PRL-PSC	1982	1	26,6	1,2	6.083
CVP-VLD	1982	2	5,1	0,6	2.954
	1994	1	5,5	0,7	3.013
PS-CDH	1982	1	40,1	0,5	2.860
	1988	1	47,3	0,6	2.928
	1994	1	48,9	0,6	2.735
	2006	1	33,4	3,2	15.411
MR-FDF	1988	2	40,0	6,1	29.207
	1994	2	51,8	6,6	28.660
	2000	11	33,2	23,3	101.857
	2006	3	46,0	9,1	44.346
PS-FDF-PSC	1988	1	34,0	0,6	2.789
VIVANT	2000	2	2,0	0,3	1.524
LOKALE	1976	11	3,1	2,2	13.194
LIJSTEN	1982	15	5,2	4,4	22.744
	1988	10	8,1	4,9	23.280
	1994	16	7,8	7,1	31.060
	2000	13	7,4	5,6	24.539
	2006	18	9,8	9,4	45.597

Een accurate statistische analyse uitvoeren op de verkiezingsuitslagen in de 19 Brusselse gemeenten is geen sinecure. Drie factoren zijn hiervoor verantwoordelijk. Vooreerst is het aantal gemeenten te beperkt om statistisch significante besluiten te formuleren. In de tweede plaats is de politieke configuratie van Brussel te uitgebreid: in de 19 gemeenten nemen traditioneel meer dan 20 verschillende types van lijsten aan de gemeenteraadsverkiezingen deel. En ten slotte wijzigt die politieke configuratie voortdurend over de verschillende verkiezingen heen. Hierin speelt de taalproblematiek een bijzondere rol. Afhankelijk van de intensiteit van de communautaire problematiek kiezen Vlaamse partijen ervoor om zich ofwel aan te sluiten bij de Franstalige zusterpartij of om met andere Vlaamse partijen 'eenheidslijsten' in te dienen. Zo viel het op dat in de aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen van 2000 de Vlaamse (traditionele) partijen meer gingen aankloppen bij de Franstalige zusterpartijen dan in 1994 het geval was. In 2006 deed zich dit beduidend minder voor. Toch suggereren de cijfers voor 2006 winst voor christendemocraten en socialisten tegenover verlies voor de liberalen (al dan niet in kartel met het FDF) en ECOLO.

Tot en met de gemeenteraadsverkiezingen van 1982 was het FDF met 28,2% van de stemmen de dominante partij in Brussel (dit was ook het laatste jaar waarin die partij in alle gemeenten met afzonderlijke lijsten deelnam aan de gemeenteraadsverkiezingen). In 2006 kwam die partij nog maar in 5 gemeenten met afzonderlijke lijsten op en was in die gemeenten goed voor 21,5% van de stemmen. Het FDF realiseerde nu haar hoogste score in Oudergem (in de vorm van de burge-meesterslijst getrokken door Didier Gosuin) met 54,9% van de stemmen wat haar absolute meerderheid versterkte.

In drie gemeenten waar het FDF geen afzonderlijke lijsten indiende, nam ze deel aan de gemeenteraadsverkiezingen in kartelverband met de MR. Dit kartel reef daar bijna de helft van de stemmen binnen. Koploper hierbij was de burgemeesterslijst van de liberaal Jacques Vandenhoute in Sint-Pieters-Woluwe (57,6%).

De MR zelf nam in 12 gemeenten met een eigen lijst deel aan de gemeenteraadsverkiezingen. Daar haalden de Franstalige liberalen gemiddeld 30,6% van de stemmen. Dit zou wijzen op een terugval ten aanzien van 2000, maar toen nam de MR autonoom in slechts 5 gemeenten deel aan de lokale verkiezingen. De MR behaalde de beste resultaten in Etterbeek (in de vorm van een burgemeesterslijst getrokken door Vincent Dewolf: 48%) en Ukkel (45,4%). In beide gevallen beschikken de Franstalige liberalen over een homogene meerderheid in de raad. Wanneer alle stemmen worden samengeteld die op PRL, FDF en PRL-FDF werden uitgebracht, dan komt men tot een aandeel van 33,6% van het Brusselse kiezerskorps, een lichte terugval t.a.v. 2000 (- 1,4%). Daarmee vormen ze de grootste politieke groep in Brussel. Toch zijn die partijen daarmee zeker niet aan de winnende hand: in 1976 haalden ze samen nog 48.8% van de stemmen.

Het vergelijken van de socialistische scores is evenmin een sinecure. Toch laten de cijfers uitschijnen dat de socialisten en Franstalige christendemocraten de grote winnaars zijn van de Brusselse gemeenteraadsverkiezingen. In 2000 nam de PS met afzonderlijke lijsten deel aan de verkiezingen in 13 gemeenten en in kartelverband met de SP in 5 gemeenten. In 2006 bleef het aandeel PS-lijsten gelijk maar verminderden de kartels met de SP.A met drie eenheden. De PS behaalde (in de vorm van een 'burgemeesterslijst') de beste resultaten Sint-Gillis (44,8 pct.) Sint-Jans-Molenbeek (39,5%) en Vorst (30,7%) In Sint-Joost-Ten-Node behaalde de PS-SP burgemeesterslijst 50 procent. Zowel in Sint-Joost-Ten-Node als in Sint-Gillis kunnen de socialisten zonder coalitiepartner de gemeente besturen. Samengeteld kwamen de socialistische partijen in Brussel in 2006 uit op 21,9% van de Brusselse kiezers. Dit is het beste resultaat van de socialistische familie in Brussel ooit.

Tegenover de gemeenteraadsverkiezingen van 2000 lijken de christendemocraten in Brussel zich te herstellen. Ze behaalde de beste resultaten (weliswaar in de vorm van een burgemeesterslijst in Jette, Sint-Agatha-Berchem en Ganshoren) waar men telkens boven de 30 procent uitkwam. Het totaal van alle types van christen-democratische lijsten in de 19 Brusselse gemeenten kwam op 12 procent uit wat ruim 2 procent meer is vergeleken met 2000.

In 2000 was ECOLO de grootste winnaar van de Brusselse gemeenteraadsverkiezingen. Ecolo was toen niet alleen de enige partij die erin slaagde om in elke gemeente een kandidatenlijst in te dienen, maar slaagde er tevens in om tussen 1994 en 2000 haar score te verdubbelen (van 8,6% naar 18%). Dit resultaat konden de groenen niet handhaven. In de 18 gemeenten waar ze lijsten indienden bedroeg het stemmenaandeel 13,2%, wat bijna neerkomt op een verlies van 5% In Elsene en Watermaal-Bosvoorde kreeg ECOLO de steun van meer dan een vijfde van het electoraat, maar ook daar verloren ze gemiddeld 5%.

Uit de scores behaald door de extreem-rechtse partijen kan geen eenduidig besluit worden getrokken. Het Vlaams Belang boekte in 2006 vooruitgang, maar de Franstalige extreem-rechtse lijsten leden terreinverlies.

In de gemeenten waar het Vlaams Belang deelnam aan de gemeenteraadsverkiezingen haalde die partij 6,1% van de stemmen binnen. Daarmee is het Vlaams Belang, vergeleken met de andere eentalige Vlaamse lijsten in Brussel de grootste Vlaamse formatie geworden. Het Vlaams Belang haalde de beste resultaten in Sint-Agatha-Berchem (9,3%) en Jette (8,9%).

Franstalig extreem-rechts kalfde echter verder af. Slechts in de 8 gemeenten waar een Front National-lijst meedong naar de gunst van de kiezer behaalden ze 3 procent van de stemmen wat neerkomt op een verlies van 1,2%.

Het aandeel van de zuivere Vlaamse lijsten van de grootste politieke partijen boette (met uitzondering van het Vlaams Belang) over de jaren aan belang in. De Volksunie nam in 2000 onder de naam VU-ID nog deel aan de gemeenteraadsverkiezingen in Brussel, Etterbeek, Koekelberg, Sint-Jans-Molenbeek en Schaarbeek. In 2006 trad enkel in Jette een N-VA-lijst aan, amper goed voor 0,6% van de stemmen.

2. De zetelverdeling

Tabel XI. Evolutie van de zetelverdeling in de Brusselse gemeenteraden.

	1976	1982	1988	1994	2000	2006
CD&V	16	13	10	5		
CDH	55	50	57	51	33	68
CD&V/CDH	44	34	38	34	44	24
SP.A		5	4			4
PS	106	89	71	74	106	116
SP.A-PS	48	24	72	46	38	19
VLD		2	2	1		3
MR	51	108	117	102	58	148
VLD-MR	48	14	34	39	6	6
VU	2	4	1		1	
FDF	264	225	108	99	34	31
GROEN!					1	
ECOLO		28	37	45	119	78
VLAAMS BELANG				4	15	16
UDRT		13				
MR-CDH		10				
CD&V/VLD		2		2		
PS-CDH		14	16	16		33
MR-FDF			40	47	160	62
PS-FDF-CDH			9			
EXTREEM LINKS	2					
EXTREEM RECHTS			1	47	6	2
DIVERS VLAAMS	36	15	19	10	7	
LOKAAL/DIVERS	3	17	29	29	37	53

Tabel XI geeft de evolutie weer van de zetelverdeling in het Brusselse Gewest over de periode 1976-2006. Die tabel vermeldt niet afzonderlijk de anderstalige raadsleden die verkozen werden op lijsten van partijen behorende tot een taalgroep.

Net als in 2000 kwam in 8 van de 19 Brusselse gemeenten een homogene meerderheid uit de stembus. Voor de liberalen betreft het de gemeenten Etterbeek en Ukkel. Het FDF kan principieel alleen besturen in Oudergem. De MR-FDF kartels beschikken over de meerderheid in Sint-Lambrechts-Woluwe en Sint-Pieters-Woluwe, de socialisten in Sint-Gillis en Sint-Joost-Ten-Node. Tot slot kan de gemengde burgemeesterslijst van Philippe Pivin de gemeente Koekelberg besturen zonder coalitiepartner.

III. Gemeenteraadsverkiezingen als wegwijzer voor federale verkiezingen?

Op 10 juni 2007 trekken de Belgen opnieuw naar de stembus, maar ditmaal voor federale parlementsverkiezingen. Het ligt voor de hand dat na de gemeenteraadsverkiezingen van 8 oktober 2006 vragen werden gesteld over de mate waarin de gemeenteraadsverkiezingen richtinggevend kunnen zijn voor de daaropvolgende parlementsverkiezingen. Tabel XII poogt de resultaten van elke partij bij de parlements- en de gemeenteraadsverkiezingen te vergelijken. Bij de interpretatie van deze gegevens moet met verschillende beperkingen rekening worden gehouden. Zo vormt bij de organisatie van parlementsverkiezingen het kanton en niet de gemeente de kleinste kiesomschrijving. Slechts in 46 gevallen valt de gemeentelijke omschrijving samen met de kantonnale. Daarenboven is de inzet van de gemeenteraadsverkiezingen niet dezelfde als die van de parlementsverkiezingen. De weergegeven cijfers voor de parlementsverkiezingen in tabel XII zijn de uitslagen van de Kamer van Volksvertegenwoordigers. Voor de gemeenteraadsverkiezingen zijn de vermelde cijfers de percentages voor elke partij berekend op het totaal van de gemeenten waar de betrokken partij een lijst indiende. Dit brengt mee dat de totalen niet gelijk zullen zijn aan honderd. De vergelijking wordt beperkt tot het Vlaamse en het Waalse Gewest en de grootste politieke partijen.¹⁷

17. Voor de cijfers m.b.t. de federale verkiezingen, zie: J. ACKAERT, *Politiek in mijn gemeente. O.c.*, pp. 111-112.

Tabel XII. Vergelijking van gemeenteraadsverkiezingen met parlementsverkiezingen.

Vlaanderen	Type	CD&V/N-VA	SP.A	VLD	VU/N-VA	GROEN!	VL BELANG
1974	K	39,9	22,3	17,3	16,8		
1976	G	42,8	21,3	16,4	14,7		
1977	K	43,9	22,4	14,5	16,7		
1978	K	43,5	20,9	17,2	11,5	0,3	2,1
1981	K	32,0	20,6	21,1	16,0	4,0	1,8
1982	G	37,5	21,8	16,2	14,4	6,2	2,5
1985	K	34,6	23,7	17,4	12,7	6,1	2,2
1987	K	31,4	24,2	18,5	12,9	7,3	3,0
1988	G	37,0	21,1	17,7	11,6	6,9	6,1
1991	K	26,9	19,4	19,0	9,3	7,8	10,3
1994	G	36,4	19,6	20,3	9,1	8,2	10,3
1995	K	27,3	19,9	20,8	7,4	7,0	12,2
1999	K	22,2	15,0	22,6	8,8	11,0	15,3
2000	G	30,6	18,5	24,3	8,8	8,4	13,4
2003	K	21,0	23,5	24,2	4,8	4,7	17,9
2006	G	32,5	22,1	19,4	7,5	7,0	17,1
Wallonië		CDH	PS	MR	RW	ECOLO	EXTREEM RECHTS
1974	K	22,6	36,8	15,1	18,5		
1976	G	28,3	42,0	16,5	10,9		
1977	K	25,7	38,7	18,9	9,5		
1978	K	26,9	36,7	17,4	9,2	1,2	
1981	K	19,6	36,2	21,7	5,5	6,1	
1982	G	27,8	41,6	22,2	5,8	7,2	1,4
1985	K	22,6	39,5	24,2	0,6	6,2	
1987	K	23,2	43,9	22,2	0,8	6,5	
1988	G	27,8	43,3	21,9	1,5	8,5	1,9
1991	K	22,5	39,2	19,8	0,2	13,5	2,4
1994	G	27,3	37,8	21,1	4,2	8,5	7,9
1995	K	22,5	33,7	23,9		10,3	5,7
1999	K	16,8	29,2	24,7		18,3	4,1
2000	G	22,5	38,5	23,7		12,1	1,1
2003	K	15,4	36,4	28,4		7,5	5,6
2006	G	26,3	35,7	22,8		10,6	8,1

Deze tabel blijft, voor de christendemocraten over de taalgrens heen, op belangrijke verschillen tussen de parlements- en gemeenteraadsverkiezingen wijzen. Zowel de CD&V als de CDH blijven het beter doen bij de gemeenteraadsverkiezingen dan bij de parlementsverkiezingen. Beiden haalden bijna 11 procent meer bij de gemeenteraadsverkiezingen dan bij de voorafgaande parlementsverkiezingen van 2003. Het valt daarenboven op dat de CVP tussen 1988 en 2006 op lokaal vlak maar relatief weinig terrein prijs gaf, daar waar de verliezen tussen de parlementsverkiezingen van 1987 en 2003 aanzienlijk groter waren. De liberalen (over de taalgrens heen) behalen doorgaans betere scores bij de parlementsverkiezingen dan bij de voorafgaande gemeenteraadsverkiezingen. In het socialistische kamp vallen vooral de beperkte verschillen tussen gemeenteraadsverkiezingen en federale verkiezingen op. De resultaten van de groene partijen zijn minder

eenduidig. Zo deden GROEN! en ECOLO het in de gemeenten waar ze op 8 oktober 2006 lijsten indienden beter dan bij de voor hen dramatische parlementsverkiezingen van 2003. Voorts valt het op dat in Vlaanderen extreem-rechts in regel meer aanhang verwerft bij parlementsverkiezingen dan bij de gemeenteraadsverkiezingen. Het beperkte aantal extreem-rechtse lijsten in Wallonië staat een zinvolle vergelijking in de weg. Tot slot mag niet uit het oog worden verloren dat lokale lijsten niet deelnemen aan de federale verkiezingen. Ook dit laat zijn sporen na in de vergelijking tussen de uitslagen van de gemeenteraadsverkiezingen en federale verkiezingen. Omwille van het meer uniform partijaanbod lijken de provincieraadsverkiezingen dan ook een betere graadmeter te zijn van de nationale verhoudingen tussen partijen.

IV. Versplintering in de lokale politiek?

Naar analogie van de fragmentering van het landelijke partijsysteem werd in het verleden vaak de vraag gesteld naar het voorkomen van analoge evoluties op het lokale niveau. Tot en met de gemeenteraadsverkiezingen van 2000 leek het lokaal politiek systeem globaal als meer stabiel over te komen, zij het dat ook op dit niveau sprake was van evoluties die wezen op fragmentering. Tabel XIII vult de vroegere cijferreeksen (gemiddeld aantal lijsten, fracties en absolute meerderheden) aan met de vaststellingen van 8 oktober 2006.¹⁸

Tabel XIII. Evolutie van het gemiddeld aantal kandidatenlijsten, fracties en homogene meerderheden.

Lijsten (gemid.)	1976	1982	1988	1994	2000	2006
Vlaanderen	4,2	4,8	5,0	5,5	5,2	4,8
Wallonië	3,8	4,0	3,7	4,2	4,1	3,9
Brussel	7,3	10,2	8,9	10,5	11,0	7,4
Het Rijk	4,1	4,6	4,5	5,1	4,9	4,5
Fracties (gemid.)	1976	1982	1988	1994	2000	2006
Vlaanderen	3,5	3,9	3,9	4,1	4,3	4,1
Wallonië	3,1	3,0	3,0	3,2	3,5	3,3
Brussel	5,4	6,2	5,7	6,5	5,2	4,8
Het Rijk	3,4	3,6	3,5	3,8	4,0	3,8
Homogene meerderheden (in pct.)	1976	1982	1988	1994	2000	2006
Vlaanderen	64,0	43,5	49,0	45,5	40,9	39,0
Wallonië	60,7	64,1	69,1	66,0	59,9	65,6
Brussel	42,1	31,6	47,4	47,4	42,1	42,1
Het Rijk	61,8	52,3	57,9	54,7	49,4	51,5

18. Eigen berekeningen.

Deze tabel biedt geen ondersteuning voor hypothesen i.v.m. de fragmentering van het lokale politieke landschap. In de eerste plaats daalde het aantal ingediende kandidatenlijsten bij de gemeenteraadsverkiezingen in lichte mate. Die trend deed zich voor in alle gewesten. Het gegeven dat ook het gemiddeld aantal fracties (zoals ze uit de stembus voortvloeiden) daalde, ligt in het verlengde van de vorige vaststelling.¹⁹ De gegevens over de aantallen homogene meerderheden zijn minder eenduidig. Voor geheel België geven de cijfers aan dat deze meerderheden (licht) toenamen. Deze groei deed zich evenwel vooral in Wallonië voor. In Vlaanderen daalde het aandeel gemeenten dat (in principe althans) kan bestuurd worden door een homogene meerderheid wel. Bij de interpretatie van deze gegevens moet men wel rekening houden met het feit dat vooral in Vlaanderen de grootste formaties ervoor opteerden om in kartelverband naar de kiezer te trekken. Dat remt de trend tot fragmentering af.

IV. Besluit

Een van de minst becommentarieerde cijfers na de gemeenteraadsverkiezingen van 8 oktober 2006 is de vaststelling dat globaal de participatie toenam. Dit uit zich zowel in een grotere opkomst als in een beperkter gebruik van de blanco/ongeldige stem.

Winnaars en verliezers wisselen in de verschillende gewesten van plaats. Tot de grootste winnaars in Vlaanderen behoren de SP.A, de CD&V en het Vlaams Belang. GROEN! en VLD situeren zich in het verliezende kamp. De 'meerwaarde' van een kartelpartner is niet voor elke partij gelijk. De cijfers geven aan dat de SP.A het beter doet met de steun van een kartelpartner. Dit is evenwel niet het geval bij de christendemocraten.

In Wallonië behoren de liberalen en christendemocraten tot de winnaars. Socialisten en groenen gaan achteruit. De cijfers geven aan dat het socialistisch verlies zich vooral in de grotere steden en gemeenten situeert. In Brussel winnen socialisten daarentegen terug terrein, samen met de christendemocraten. Liberalen en vooral groenen worden in het hoofdstedelijke gebied tot de verliezers gerekend.

Voorts ondersteunt het cijfermateriaal de hypothese over de versplintering van het plaatselijk politiek landschap niet volledig. Zo daalde de politieke competitie (gemeten aan de hand van het aantal deelnemende lijsten). Het aantal fracties in de gemeenteraden nam dan weer wel toe. Met uitzondering van Vlaanderen steeg ook het aandeel homogene meerderheden. Al bij al lijkt het Waalse lokale politieke landschap stabiel te zijn dan het Vlaamse.

19. Met fracties worden bedoeld, de partijen en lijsten die een vertegenwoordiging hebben in de gemeenteraad, ongeacht het aantal leden van die vertegenwoordiging.

De beschrijving van de situatie in de provinciehoofdplaatsen suggereert het bestaan van een bonus voor de zittende meerderheden. In Vlaanderen is dit zeer duidelijk (zij het dat niet overal elke coalitiepartner van deze bonus geniet). In Wallonië zijn de cijfers minder overtuigend. Zeker in de steden waar het bestuur door een aantal praktijken in opspraak raakte, komen vooral socialistische bestuurders gehavend uit de kiesstrijd.

Deze bijdrage plaatste tot slot de gemeenteraadsverkiezingen naast de parlementsverkiezingen. De weergegeven cijfers leren dat de scores van bepaalde partijen tussen de verschillende niveaus toch sterk uit elkaar durven lopen en het gebruik van gemeenteraadsverkiezingen als voorspelling van de parlementsverkiezingen dus een zeer hachelijke onderneming is. Hiertoe zijn de provincieraadsverkiezingen meer geschikt.